

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Галя Тодорова Герчева- Несторова, катедра „Психология”,
Юридически факултет на Варненски свободен университет „Черноризец
Храбър”, член на научно жури за присъждане на образователна и научна
степен „доктор“, съгласно заповед на ректора на МУ „ Д-р Параскев
Стоянов“ – гр. Варна, номер Р-109-185 от 27.05.2016

Относно: Дисертационен труд на тема „Влияние на семейните отношения
и на взаимоотношенията родител – дете върху тревожната експресия при
деца в предучилищна възраст” с автор Вероника Иванова, за придобиване
на образователната и научна степен „Доктор “ по професионално
направление 3.2. Психология, докторска програма „ Медицинска
психология “

Представеният за рецензиране дисертационен труд на Вероника
Иванова е посветен на проблем, който определено е актуален както в
контекста на психологията (педагогическата и възрастовата психология)
като наука, така и като проблематика, до която се докосва почти всяко
семейство, в което се отглежда дете.Едно от централните събития в
живота на семейната двойка е настройването на взаимоотношенията не
само един към друг, но и ориентацията към детето, включването на детето
като активен участник в семейната система. От качеството на
взаимодействията на възрастните с детето/децата в много голяма степен
зависи детското развитие и функционирането на порасналото дете като

успешен възрастен. Веднага е необходимо да се подчертае, че изследването на тази проблематика докторантката фокусира във възрастов период – 3-6 години, който сам по себе си е свързан с формирането на базисното доверие, с развитието на привързаността, с активното начало на когнитивното и личностното израстване.

Дисертационният труд е представен в обем от 125 стр. и е структуриран в увод и три глави. Списъкът на използваната литература включва 201 източника, от които на кирилица - 60 и на латиница – 141, като по-голямата част от източниците са от последните пет – шест години.

Докторантката представя едно цялостно изследване, което включва теоретична и емпирична част и актуалността, на което е определена още в увода.

В теоретичната част проличава умението на ас. Вероника Иванова да систематизира различни теоретични концепции и едновременно с това да дефинира своето отношение към тях. Характер на теоретична платформа за емпиричното изследване имат първите две глави на дисертационния труд. За начало на своето изследване докторантката е избрала проблематизирането на психологическите подходи за изследване на семейните отношения, на отношенията родители-деца, като поставя специален фокус на предпоставките за възникване на тревожни поведенчески прояви у децата

Уместен преход към емпиричната част на дисертационното изследване са акцентите, които поставя ас. Вероника Иванова във втората глава на представения ръкопис.

В тази глава се представят моделите на връзката между родителските стилове и тревожността при деца. Проучени са данни публикувани между 1990 и 2002 г. Представени са емпирични доказателства за три традиционни категории родителство: родителско приемане, контрол, и моделиране на тревожност. Дефинирани са

основните понятия: „предучилищна тревожност”, ”родителски стил и родителско поведение”.

Третата глава съдържа постановката на емпиричното изследване и представянето на резултатите от него. Определени са обектът, предметът, задачите и хипотезите на изследването, представени са методите и методологията. Тази част, според мен има определено приносен характер, особено ако се допълни със съответен анализ. Аргументите ми са това са следните:

- Докторантката адаптира за прилагане в български условия методика за изследване на семейни взаимоотношения на SFI (Self-Report Family Inventory: Version II), като са спазени всички процедури и много коректно са представени психометричните характеристики на теста.
- Адаптиран за български условия е и *въпросник за поведенческа тревожност в предучилищна възраст* и са представени психометричните характеристики на авторска скала за предучилищна поведенческа тревожност за български условия. Въпросникът е създаден на база теоретичните модели на тревожността в поведението на деца от 3 до 6 годишна възраст. Той се използва за скринингово проучване, като има форма за родители и учители.
Необходимо е да се подчертае, че адаптираните за български условия методики определено запълват дефицит както в практико-приложен, така и в експериментален план.
- С помощта на изследователския инструмент за изследване на родителските нагласи Parental attitude research instrument /PARI/ е доказано, че при майки на деца с повишена поведенческа тревожност, се наблюдава значимо повишение по скалите свързани с излишна концентрация върху детето, нарушен

емоционален контакт, контрол, свръхзагриженост и създаване на отношения на зависимост.

- Доказано е, че поведенческата тревожност при деца се влияе от две основни групи фактори. **Първата група** - личностните характеристики на родителите. установени са значими корелации само с две от изследваните личностови характеристики на майките. Скала „общителност” . (-.397*) има обратна корелация с тревожността, т.е. повишената общителност като личностова характеристика на майките води до намаляване на поведенческата тревожност при децата и скала екстраверсия (-.589**). **Втората група** фактори са свързани със семейните взаимоотношения. Тук значими корелации на поведенческата тревожност има с параметрите - фамилно здраве, конфликти, емоционална експресивност, кохезия, лидерски стил.

Още веднъж бих искала да подчертая, че дисертационният труд на ас. Вероника Иванова представлява сериозно научно изследване, което има приложимост в съвременната практика на психолозите, насочена към терапевтична работа със семействата и децата и отговаря на актуална потребност. Докторантката доказва, че е изследовател, който е овладял не само съвременните теоретични концепции в областта, в която е разработката му, но и притежава необходимата компетентност за провеждане на психологически изследвания, които са с открит характер.

Авторефератът отразява сравнително пълно съдържанието на дисертационния труд. Докторантката има 4 публикации, свързани с дисертационното изследване, което е напълно достатъчно за неговата публичност.

Заклучение

В заключение считам, че представеният дисертационен труд „Влияние на семейните отношения и на взаимоотношенията родител – дете върху тревожната експресия при деца в предучилищна възраст” с автор Вероника Иванова, за придобиване на образователната и научна степен „Доктор “ по професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „ Медицинска психология “представлява сериозно изследване в значима област на психологичното познание и практика.

Въз основана представения по-горе анализ предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор ” на ас. Вероника Иванова по професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „ Медицинска психология “

27.06.2016г.

Гр. Варна

Рецензент:

/ проф.д.пс.н. Галя Герчева /